

SPLOŠNI CILJI POUKA GEOGRAFIJE IN KOMPETENCE

1 Splošni cilji pouka geografije

1.1 Cilji na spoznavnem področju

S pomočjo raznolikih oblik procesov učenja in poučevanja razvija dijak znanje, mišljenje, veščine in odnose. Uri se v opazovanju, primerjanju, logičnem sklepanju, posploševanju in drugih spoznavnih veščinah, ki omogočajo pridobivanje kakovostnega znanja ter ustrezno odzivanje na življenjske situacije.

1.2 Cilji, povezani z razumevanjem prostora

Dijaki:

- pridobijo prostorsko predstavo o današnjem svetu in domačem okolju;
- ustvarjalno sprejemajo in razumejo vsakodnevne informacije, ki imajo prostorsko razsežnost in vplivajo na njihovo lastno odgovorno ravnanje in odločanje;
- spoznajo različna merila za regionalizacijo (členitev pokrajin) in se hkrati zavedajo individualnosti sleherne pokrajine na svetu;
- znajo umestiti pokrajine in kraje v povezavi z njihovim okoljem in jih povezovati z nižjimi oz. višjimi kategorijami;
- se naučijo geografsko razmišljati o pokrajinah in ljudeh (opisati izbrano pokrajino glede na državno, meddržavno in svetovno raven in pojasniti soodvisnost (npr. kisel dež, turizem, svetovno državljanstvo);
- znajo pojasniti, zakaj in kako se v pokrajini dogajajo spremembe in kako vplivajo na razvoj v njej;
- znajo brati različne tematske in splošne zemljevide v tiskani in digitalni obliki;
- se naučijo izdelati nekatere vrste tematskih zemljevidov;
- se znajo orientirati na različnih zemljevidih (po stopinjski mreži in v smislu najdenja različnih pokrajin, mest, rek ipd.);
- se znajo orientirati v naravi in uporabljati več ustreznih pripomočkov;
- vedo, kako načrtovati pohode, ture, izlete ipd. s pomočjo zemljevidov.

1.3 Cilji, povezani z znanjem in z razumevanjem geografskih struktur, procesov in odnosov

Dijaki:

- skušajo razumeti pomen sodobnih geografskih konceptov pri preučevanju, členjenju in organiziranju prostora na različnih ravneh, t. j. od mikro do makro enot in svetovne ravni, razumejo pomensko razliko med naravno- in družbenogeografskimi členitvami;

- se zavedajo pomena povezovanja različnih znanj in veščin kot načinu celovitega obravnavanja sodobnih problemov za kakovostnejše razumevanje dogajanja okrog sebe;
- znajo postavljati geografska vprašanja oz. iskati njihove geografske vidike;
- razumejo najpomembnejše naravnogeografske in družbenogeografske dejavnike, pojave in procese - tako posamezne prvine kot njihove medsebojne vzročno-posledične zveze;
- razumejo zakonitosti razmestitev naravno- in družbenogeografskih pojavov in procesov ter njihov vpliv na razvitost posameznih (izbranih) držav;
- razumejo geografske vzroke za kulturno, civilizacijsko in politično pestrost sveta;
- se vzgajajo v duhu strpnosti in spoštovanja ljudi in ljudstev, ki so drugačni glede na jezik, vero, etično sestavo, navade ipd.;
- razumejo probleme varstva geografskega okolja ter se zavedajo pomena človeka kot preoblikovalca geografskega okolja in prizadevanj za vzdrževanje ravnovesja med človekovimi hotenji in naravo;
- pridobivajo sposobnost za vrednotenje protislovij v okolju sodobnega sveta kot posledic razvoja prebivalstva in gospodarstva, ker le to ne upošteva prostorske omejitve materialnih dejavnosti človeka;
- vrednotijo relativne prednosti različnega razvoja z vidika okoljskih problemov in pričakovanih posledic;
- se usposabljaajo za prepoznavanje nujnosti sonaravnega razvoja ter odgovornosti do ohranjanja fizičnih in bioloških življenjskih razmer za prihodnje generacije.

1.4 Cilji, povezani z uporabo znanja in veščin

Dijaki:

- se naučijo samostojnega pridobivanja geografskega in splošnega znanja;
- se naučijo uporabljati učbenik in drugo strokovno literaturo;
- spoznavajo pravilno uporabo geografskih metod in tehnik dela ter potrebne pripomočke;
- pridobivajo in razvijajo sposobnosti za neposredno in posredno opazovanje naravnih in družbenih dejavnikov, pojavov in procesov v pokrajini;
- [razvijajo zmožnosti za iskanje](#) in [izbiro relevantnih podatkov in informacij izmed mnogih možnosti, ki jih ponujajo pisni viri in sodobna tehnologija](#);
- usposabljaajo se za samostojno uporabo geografskih virov in literature (globus, atlasi, karte, statistično gradivo ter grafični prikazi, slikovno gradivo, potopisi, članki, knjižno gradivo, zbirke geografskih podatkov ipd.) v/na različnih medijih (časopis, knjižnica, internet, TV);
- znajo zapisovati in prikazovati podatke v različnih oblikah in tehnikah (pisno, grafično, v obliki tabel ...);
- razvrstijo podatke v skupine po izbranih kriterijih in jih uredijo;
- obvladajo osnovne statistične metode (vsota, srednja vrednost, indeksi rasti oz. zmanjševanja...);
- probleme preučijo sami ali v skupini, pri čemer upoštevajo načela individualiziranega ali timskega dela, motivacije, kreativnosti, radovednosti, odgovornosti;

- s timskim delom, ekskurzijami in terenskim delom se dijaki naučijo prizadevati za skupne cilje, razvijajo medosebne veščine, prevzemajo različne vloge, sodelujejo, se dogovarjajo, izražajo lastne ideje in upoštevajo različne poglede;
- so sposobni samostojnega geografskega raziskovanja na različnih ravneh, zlasti pa na primeru domače pokrajine/regije, se naučijo kritično vrednotiti vire in izbrati ustrezne argumente za podporo ugotovitev (z upoštevanjem njihove starosti in težavnost problema);
- se aktivno udeležijo ekskurzije in o njej napišejo ustrezno poročilo;
- znajo sami zaznati ključne geografske probleme in si zamislijo svojo pot njihovega preiskovanja (pristop k problemu in strategija njegovega reševanja);
- znajo sami vrednotiti svoje delo in predlagati spremembe pri pristopu in pri prihodnjem delu;
- razvijajo sposobnost izražanja geografskega znanja v verbalni, kvantitativni in grafični obliki z uporabo sodobnih učil (besedilo, slike, skice, karte, tabele, diagrami, grafikoni);
- se urijo v komuniciranju na različne načine vključno z uporabo informacijske tehnologije;
- razvijajo jezikovne spretnosti, z branjem vsebin v tujih jezikih pa tuje jezikovne spretnosti;
- s preučevanjem geografskih problemov drugih narodov in kultur razvijajo lastno zavedanje in spoštovanje le teh;
- z izbiro in obravnavo Slovenije se razvija princip aktivnega državljanstva in domovinske vzgoje;
- spoznajo različne pristope k učinkovitemu učenju geografije in jih povezujejo z učinkovitimi kognitivnimi (miselnimi) podporami in orodji (grafični organizatorji, miselni vzorci, sheme, analogije ipd.);
- geografska znanja prispevajo k najdenju dijaka v različnih okoliščinah;
- z raziskovanjem in lastnimi iniciativami si pridobivajo samozaupanje do lastnih sposobnosti.

1.5 Vzgojni cilji (povezava z državljansko vzgojo, vzgojo za sožitje, multikulturno vzgojo, okoljsko vzgojo ipd.)

Dijaki:

- razvijajo pozitivna čustva do domovine, občutek pripadnosti svojemu narodu in državi ter ljubezni do njene naravne in kulturne dediščine;
- se vzgajajo v zanimanju za družbene potrebe, za reševanje skupnih prostorskih (trajnostnih) problemov na nacionalni, širši regionalni in svetovni ravni;
- razvijajo sposobnost doživljanja raznolikosti in lepote naravnega okolja na eni strani in vrednotenja različnih življenjskih pogojev ter družbenih potreb na drugi strani;
- privzemajo skrb za uravnoteženo rabo prostora ter za ohranjanje kakovosti naravnega in družbenega okolja za prihodnje generacije (trajnostni razvoj);
- se vzgajajo v razumevanju pomena vrednot pri odločanju o posegih v prostor,
- razvijajo zavest o reševanju lokalnih, regionalnih in svetovnih problemov po načelih trajnostnega razvoja in načelih Svetovne deklaracije o človekovih pravicah;
- spoštujejo pravice do enakopravnosti vseh ljudi;
- se vživljajo v položaj drugih ljudi in ljudstev.

- se učijo povezovati različne vidike izobraževanja kot so spoznavni, čustveni, etični, estetski, motorični;
- se naučijo ceniti geografsko znanje;
- se zavedajo možnosti in odgovornosti za uporabo geografskega znanja in veščin v osebnem, profesionalnem in javnem življenju.

2 Vključevanje ključnih kompetenc v pouk geografije

2.1 Sporazumevanje v materinem jeziku

Geografija pomaga dijaku zagotavljati funkcionalno pismenost, s tem da razvija:

- zmožnost branja in pisanja različnih, geografskih in negeografskih vsebin glede na namen (npr. branje za učenje ali za sprostitev ipd.),
- zmožnost iskanja, zbiranja in obdelave geografskih in drugih virov ter literature (informacij, podatkov in pojmov) ter sposobnost njihove organizacije in uporabe,
- zmožnost ločevanja pomembnega od nepomembnega,
- zmožnost ustnega in pisnega argumentiranja z upoštevanjem stališč drugih,
- zmožnost uporabe ustreznih pripomočkov (zapisek, shema, graf, zemljevid, skica ipd.) za izdelavo, predstavitev in razumevanje kompleksnih informacij, pisnih ali govornjenih vsebin,
- sposobnost izražanja znanja v besedni, pisni, grafični in drugih oblikah na različne načine.

2.2 Sporazumevanje v tujih jezikih

Dijaki razvijajo:

- zmožnost poslušanja in razumevanja tujega govora v različnih okoliščinah (ekskurzijah, potovanjih ipd.),
- sposobnost branja in razumevanja poljudnih in enostavnejših strokovnih vsebin ter uporabe ustreznih pripomočkov (branje in razumevanje virov v knjižni in elektronski obliki),
- vedoželjnost do jezikov na splošno in zanimanje za medkulturno (jezikovno) sporazumevanje (vključevanje v mednarodne projekte, izmenjave, sodelovanje ipd. na šolski ali osebni ravni).

2.3 Matematična pismenost

Dijaki:

- razvijajo pripravljenost se soočiti s številkami in premagati strah pred njimi (ustrezna in motivacijsko podprta uporaba statističnih podatkov),
- krepijo zmožnost matematičnega mišljenja in umevanja za reševanje geografskih in drugih problemov.
- so pripravljeni in zmožni uporabiti osnovne matematične in statistične operacije ter metode (seštevanje in odštevanje, množenje in deljenje, odstotki in razmerja,

količine in mere, srednja vrednost, indeksi ipd.) pri reševanju geografskih nalog in v vsakdanjem življenju.

2.4 Kompetence na področju znanosti in tehnologije

Dijaki razvijajo:

- zmožnost uporabe učil in učnih pripomočkov kot tudi znanstvenih podatkov za doseganje ciljev oz. zaključkov,
- zmožnost prepoznavanja temeljnih značilnosti znanstvenega raziskovanja za prihodnje delo in študij,
- zmožnost iskanja ugotovitev (sklepov) in utemeljevanja razlogov zanje,
- radovednost a tudi kritičen odnos do znanosti in tehnologije,
- pozitiven, vendar tudi kritičen, odnos do informacij in zavest o nujnosti logičnega sklepanja,
- sposobnosti sprejemanja znanosti in znanstveno-tehnološkega razvoja.

2.5 Digitalne kompetence

Dijaki:

- razvijajo zmožnost iskanja, zbiranja in obdelave elektronskih informacij, podatkov in pojmov in njihove uporabe na čim bolj sistematičen način,
- večajo zmožnosti uporabe uslug informacijsko-komunikacijske tehnologije za podkrepitev kritičnega mišljenja, ustvarjalnosti in odkrivanja novega v različnih zvezah tako doma, v prostem času, kot v šoli in prihodnjem študiju ali poklicu,
- pridobivajo naklonjenost za uporabo IKT za samostojno delo in delo v skupini; kritičen odnos do razpoložljivih informacij,
- razvijajo pozitiven odnos in občutek za varno in odgovorno rabo interneta, vključno z varovanjem zasebnosti in spoštovanjem kulturnih razlik,
- s pomočjo geografskega informacijskega sistema (GIS) in drugih orodij (GPS, Google Earth) zbirajo, urejajo, obdelujejo in prikazujejo podatke o prostorskih pojavih in procesih.

2.6 Učenje učenja

Dijaki pridobivajo in razvijajo naslednje veščine:

- zmožnost vzeti si čas za učenje, biti samostojen in discipliniran,
- zmožnost osredotočenja na učenje daljši ali krajši čas,
- (samo)kritičnost do snovi in načina učenja,
- motivacijo in zaupanje v lastno sposobnost uspešnega učenja,
- željo po uporabi predhodnih geografskih in splošnih izkušenj in iskanje priložnosti za učenje v raznovrstnih življenjskih okoliščinah,
- zavest o kakovosti znanj, ki jih daje medpredmetno zasnovana geografska stroka,
- priprava za vseživljenjsko pridobivanje in uporabo novih znanj.

2.7 Osebnostno-socialne zmožnosti

Dijaki razvijajo:

- zmožnost ustreznega sporazumevanja v različnih socialnih razmerah v šoli in zunaj nje,
- zaupanje do drugega in vživljanje v njegovo osebnost,
- zmožnost pokazati razočaranje ali nesporazum na ustrezen način,
- zavedanje o nujnosti razlikovanja in ločevanja med poklicnim in zasebnim življenjem,
- zavedanje in razumevanje narodne kulturne identitete v sovplivanju z evropsko in svetovno identiteto; zmožnost videti in razumeti različne poglede na identiteto drugih,
- občutek za kulturne razlike in odpornost do predsodkov; voljnost premagati stereotipe in predsodke,
- zmožnost pogajanja in sklepanja kompromisov.

2.8 Državlanske zmožnosti

Dijaki razvijajo:

- zavest o pravicah in njihovem razmerja z odgovornostmi preko dogovorjenih nalog in obveznosti,
- zmožnost sodelovanja v skupinskem delu in v razredu s ciljem delovanja v domačem okolju kakor tudi kasnejšega odločanja na nacionalnem ali evropskem nivoju (participacija na različnih ravneh),
- sposobnost za vključevanje v odločanje o razvoju domače pokrajine in tudi širše,
- zmožnost pokazati solidarnost (npr. z empatijo) in skupnega reševanja problemov,
- zmožnost komunikacije z javnimi ustanovami in organi (npr. pri pridobivanju virov),
- zavedanje o smislu pripadnosti lokalni skupnosti, državi, EU, Evropi ali svetu ali iskanje ravnotežja med individualizacijo in skupnostjo,
- zmožnosti za izkoriščanje prednosti, ki jih omogoča EU,
- dojemanje zamisli o človekovih pravicah in enakosti kot osnovi za solidarnost in odgovornost v sodobnem svetu,
- pripravljenost spoštovati vrednote in zasebnost drugih in se ustrezno odzivati na odklonilne družbene pojave,
- spoštovanje in razumevanje razlik med vrednotami različnih narodov in etničnih skupin,
- kritično sprejemanje informacij, ki jih nudijo množični mediji.

2.9 Podjetnost

Dijaki razvijajo:

- osnovne veščine podjetniškega obnašanja (načrtovanje, organiziranje, analiziranje, komuniciranje, dajanje napotkov, izpeljava naloge, vrednotenje ipd.),
- osnovni vpogled in veščine načrtovanja razvoja v pokrajini in njegovo izvedbo,
- zmožnost delati in se prilagajati skupini,
- inovativnost, voljo do pobud in zmožnost aktivnega delovanja in pozitivnega reagiranja na prostorske spremembe,
- zmožnost prevzemanja odgovornosti, oceniti in po potrebi sprejeti tveganje,
- zavedanje o nepredvidljivosti dolgoročne zaposlitve in potrebi k iskanju in sprejemanju raznovrstnih priložnosti.

2.10 Kulturna zavest

Dijaki razvijajo:

- sposobnost umetnostnega izražanja na različne načine glede na prirojene sposobnosti,
- sposobnost upoštevanja in uživanja v različnih kulturnih in naravnih pojavih ter znamenitostih ter prepoznavanja njihovega kulturnega in morebitnega ekonomskega pomena,
- občutek za identiteto s spoštovanjem različnosti.

2.11 Posebne geografske zmožnosti (raziskovanje in razumevanje geografskih procesov in odnosov ter njihova prostorska razsežnost)

Dijaki razvijajo:

- poznavanje pokrajnotvornih dejavnikov in procesov ter zvez med njimi,
- vedenje o prostoru v smislu poznavanja, razumevanja in vrednotenja pojavov in procesov z zmožnostjo njihove prostorsko-kronološke umestitve,
- poznavanje raznolikosti naravnih, socialnoekonomskih in kulturnih sistemov;
- poznavanje specifičnosti razvoja na določenem območju (prostorska in časovna dimenzija razvoja pokrajnotvornih dejavnikov in procesov na določenem območju);
- geografske spretnosti in zmožnosti raziskovanja pokrajine in sposobnost povezovanja geografske teorije s prakso preko:
 - a) kritičnega geografskega mišljenja, ki vključuje:
 - kritično razumevanja prostorske razmestitve pojavov in njihovih protislovij,
 - sposobnosti za iskanje vzročno-posledičnega sovplivanja naravnih in družbenih procesov v pokrajini,
 - zmožnosti povezovanja geografskega znanja z drugimi znanji s ciljem celovitega umevanja sodobnega sveta, in
 - b) uporabe splošnih in specialnih raziskovalnih metod, ki vključuje:
 - spretnosti dejavnega terenskega raziskovalnega dela,
 - identifikacijo raziskovalnih vprašanj,
 - zbiranje in razvrščanje podatkov,
 - obdelavo in prikazovanje podatkov,
 - posploševanje, interpretacijo in uporabo spoznanjs čimer pridobivajo praktično uporabna znanja in veščine ter tako postajajo konkurenčni na trgu zaposlovanja,
- prepoznavanje nujnosti sonaravnega razvoja ter odgovornosti do ohranjanja fizičnih in bioloških življenjskih razmer za prihodnje generacije t. j. nujnosti vzdrževanja ravnotežja med človekovim hotenjem in naravo,
- razumevanje kompleksnosti prostorskih problemov in poznavanje možnosti lastne aktivne udeležbe.

Priporočilo: Učitelj uporabi takšne didaktično-metodične oblike, ki posamezno omogočajo razvijanje vsaj nekaj od naštetih zmožnosti (delnost naj vodi k celovitosti).